

ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ЦІННІСНОГО ВИМІРУ ЗМІСТУ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ У СУЧАСНИХ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ СИСТЕМАХ

Ткачук М.М.

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Автором встановлено, що сформовані в педагогічній думці України другої половини ХІХ – початку ХХ століття концептуальні засади українського національного виховання знайшли своє відображення та подальший розвиток у сучасних освітньо-виховних системах. Зазначено, що виховна система освітньої установи, як явище реальної дійсності й педагогічне поняття, займає провідне місце у вітчизняній педагогіці. Підкреслено, що в основі сучасної вітчизняної методології добору змісту виховання лежить ідея гуманістичної парадигми виховання – ставлення до людини як до найвищої цінності. Зміст виховання розглядається крізь призму інтеріоризованих цінностей і сформованих якостей зростаючої особистості, що виявляються у ставленні її до суспільства, держави, людей, культури, природи, праці, власного «Я». Розглянуті сучасні виховні системи, побудовані на національних та загальнолюдських цінностях.

Ключові слова: ціннісний вимір, цінності національного виховання, зміст національного виховання, українська педагогічна думка, освітньо-виховна система, філософія людиноцентризму, ідеали національного виховання, національне відродження.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні докорінно змінюють підходи до виховання, спрямовуючи їх на розвиток різнобічно розвинутої, креативної особистості. Одним із головних викликів часу є самоідентифікація в широкому й вузькому розумінні, всезагальне звернення до різних вимірів далекого й близького минулого, яке постає «певним камертоном пошуку стратегій майбутнього, чинником самопізнання, складником нашої ментальності» [6, 8–9]. Досвід минулого з його здобутками може бути несхибною підставою для подальшого прогресивного поступу. І сьогодні актуальні слова С. Єфремова, сказані ним на початку ХХ століття: «Хай очі й думки тягнуться до майбутнього – це так, зате ногами твердо треба стояти на ґрунті минулого, і тоді справді прийде той час, якого хода тверда й непохитна вчувається навіть у теперішньому хаосі, безладі та бездоріжжі...» [4, 682].

У незалежній Україні створено умови для національного виховання молоді на засадах історичних джерел. У сучасний науковий дискурс увійшла історія, що акцентує увагу на важливих аспектах буття, культури, освіти, виховання. Дедалі більший інтерес у науковців, педагогів та широкої громадськості викликає творча спадщина представників педагогічної думки другої половини ХІХ – початку ХХ століття, які сприяли українському національному відродженню, теоретично обґрунтували національну ідею, засади українського національного виховання, спрямовували свою діяльність на пробудження та визрівання національної свідомості українців.

Сьогодення українського народу і держави є значною мірою логічним наслідком неусвідомлення свого минулого. Для відродження Української держави, «для більш повного, глибокого розуміння сьогоднішніх освітньо-виховних проблем, для формування світоглядних структур усього загалу» та творчого їх застосування у контексті сучасних реалій [12, 18] необхідно повернути народу його культурно-педагогічну

спадщину, об'єктивно оцінити її історико-педагогічні здобутки. Ідея національного виховання, збагачена надбаннями століть, зберігає свою людинотворчу сутність, стала об'єктивним явищем педагогічної реальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриттю піднятої історико-педагогічної проблеми сприяє цілий спектр сучасних досліджень провідних учених у галузі освіти і виховання – Л. Березівської, О. Вишневецького, Н. Гупана, М. Євтуха, І. Зайченка, М. Стельмаховича, Б. Ступарика, О. Сухомлинської та ін. В історико-філософському аспекті проблеми торкаються В. Горський, І. Зязюн, Г. Касьянов, К. Кислюк, П. Кононенко, В. Кремень, А. Погрібний та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Огляд наукових праць дозволяє дійти висновку, що на сьогодні в педагогічній науці недостатньо повно проаналізовано творчий розвиток ціннісного виміру змісту національного виховання в педагогічній думці України другої половини ХІХ – початку ХХ століття у сучасних освітньо-виховних системах.

Формулювання цілей статті. Мета статті – висвітлити творчий розвиток у сучасних освітньо-виховних системах ціннісного виміру змісту національного виховання, представленого в педагогічній думці України другої половини ХІХ – початку ХХ століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна національна педагогіка репрезентує низку підходів до проблеми національного виховання особистості та визначення його змісту. За образним висловом академіка О. Сухомлинської, після проголошення незалежності України у 1991 р., спостерігається лавиноподібне «виверження» найрізноманітніших концепцій, програм, засад національного виховання, що створювалися державними органами, громадськими об'єднаннями, групами, окремими особами, які стосуються певних його напрямів, і насамперед патріотичного, громадянського [13, 5].

Головна мета, пріоритетні напрями, основні шляхи реформування української системи національного виховання сформульовано у «Концепції виховання підрастаючого покоління суверенної України» (1991), «Державній національній програмі «Освіта. (Україна XXI століття)» (1993), «Концепції безперервної системи національного виховання» (1994), «Концепції національного виховання» (1994), «Концепції школи нової генерації – української національної школи-родини» (1994 р.), «Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти» (1996), «Концепції сучасного українського виховання» (1996), «Концептуальних засадах демократизації та реформування освіти в Україні» (1997), «Концепції демократизації українського виховання» (1997), «Концепції розвитку загальної середньої освіти» (2000 р.), «Концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи» (2000 р.), «Національній доктрині розвитку освіти в Україні» (2002), «Концептуальних засадах формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей» (2002), Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004), «Концепції національного виховання студентської молоді» (2009), Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (2012), Програмі патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України (2013), Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015).

Ці програми вважають складовою концептуального осмислення проблем національного виховання «як цивілізаційного виміру», під яким розуміють не лише українознавчі, націонал-патріотичні аспекти, а й весь процес формування, розвитку дитини із залученням її до глибинних процесів національної та загальнолюдської культури й духовності [13, 5].

У сучасних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері, пріоритетним завданням суспільного поступу є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави. Виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на формування нового українця, який діє на основі національних та європейських цінностей; формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації [5].

Завдання сучасних українських педагогів – сформулювати й обґрунтувати зміст українського національного виховання. Але розвиватися, не спираючись на ідеї своїх попередників, неможливо. Особливо сьогодні, «в умовах глобалізацій-

них та інтеграційних процесів, деперсоніфікації та дегуманізації, характерних для плюралістичного суспільства, розмитого розуміння доброчинності і пороків, які сьогодні дозволені й не переслідуються законом. З іншого боку, у нашому суспільстві відчутна наполеглива консервація патріархальних канонів життєдіяльності, приписів і регламентацій, які підтримуються з великою нетерпимістю до іншої точки зору» [11, 24–27]. Таким чином, насамперед потрібно критично проаналізувати виховні ідеали видатних вітчизняних філософів, педагогів і митців минулого, дійти об'єктивних висновків та окреслити шляхи творчого застосування їхніх провідних думок, визначивши методологію сучасного українського виховання.

У контексті сучасних гуманістичних досліджень педагогічна наука чітко визначає основні принципи національної системи виховання: орієнтація на загальнолюдські та національні цінності, пріоритет інтересів Людини, спрямування виховних зусиль до людської особистості. А отже, постає нагальна необхідність ціннісного виміру в оновленні освітнього простору. Як зазначав ще у 1916 р. відомий український педагог О. Музиченко, лише за умови, коли «активні методи будуть спиратися на доцільно обраний зміст, тоді про школу неможливо буде сказати, що у ній від невинності працювати свято без кінця, але й без радості, без смислу, думка без змісту, пустопорожнє виморочне серце, що змагає від холоду. У ній буде активне начало, організація свідомості. Організуючи свідомість, ми полегшимо створення не рабів, а людей, які не будуть кидатися від одного ідеалу до іншого й губити по дорозі кращі поривання – вони дадуть собі ясний звіт того, що хочуть, вони будуть уміти хотіти й добиватися того, що вони захотіли» [8,448].

Майбутнє української нації залежить від змісту цінностей, які закладаються у свідомість молодих людей. Цінності складають важливий елемент соціального замовлення освіти: які цінності суспільства, таким і є характер виховання. Вони наповнюють структуру будь-якої системи виховання, яка має ознаки універсалізму (О. Вишневський) і у сукупності становлять зміст виховання.

Виховна система освітньої установи, як явище реальної дійсності і педагогічне поняття, займає провідне місце у вітчизняній педагогіці, що можна пояснити суспільною потребою у створенні спеціальних умов для виховання у людини здатності жити і працювати в соціумі, освоювати і виконувати соціальні ролі, зберігати навколишню природну і соціальну дійсність на користь собі, власному оточенню і суспільству загалом.

До виникнення такого явища, як виховна система привело запровадження системних інновацій, застосування комплексного підходу до організації навчально-виховного процесу, що спостерігалось протягом усіх періодів інноваційних пошуків освітян. Характерним для виховних систем навчальних закладів України є визначення системи значимих цінностей для суб'єктів навчально-виховного процесу, що лежать в основі становлення виховної системи освітнього закладу.

Основа виховної системи – цілеспрямоване формування ціннісно-смислового ядра, що є

стрижнем цілісної виховної системи. До структури ціннісно-сміслового ядра входять: системи значимих цінностей для суб'єктів виховної системи; цілей виховання; принципів виховання; змісту життєдіяльності виховної системи; методики діагностики й оцінки результатів роботи виховної системи. Формування ядра забезпечує виконання школою певної «місії», що являє собою сукупність цілей і пов'язаних з ними переконань, стосунків і напрямів діяльності, що є характерними для конкретної школи.

Основою формування концепції виховної системи загальноосвітньої та вищої школи є «ядро цінностей». Цінності визначають цілі виховання, водночас сприяють визначенню системотворчих видів діяльності, впливають на характер суб'єкт-суб'єктних стосунків. Порівняльний аналіз дав змогу виявити подібність параметрів структури цінностей, яка незалежно від змісту складається з трьох компонентів: глибинні цінності (загальнолюдські та національні), ціннісні пріоритети, професійно-ціннісні орієнтації.

Синтезом національних цінностей є національна ідея, яка має історичне значення саме на рівні державності. Тому головне завдання сучасного українського виховання – сприяти становленню у дітей та молоді державницького світогляду і громадянського патріотизму. В. Кремень з цього приводу зазначає: «Якщо ми визначаємо народ як культурно-політичну спільноту людей, то їх об'єднання, консолідація відбувається завдяки інтегрованій дії національної ідеї. Нагадаємо, що вона не вигадується теоретиками, не запозичується із чужої історії і культури. Вона – продукт досвіду власного народу, його менталітету. Тому так важливо залучити людину до її змісту. Власне проблемою філософії людиноцентризму є завдання своїм духовно-культурним впливом акцентувати увагу на особистісних цінностях. Основні з них – *справедливість, свобода, гідність, Вітчизна тощо – повинні стати ядром національної ідеї*» [7, 12–13].

Українська національна ідея, що утверджується у свідомості народу через культуру, ідеологію, освіту тощо, виступає визначальним чинником державотворення. Анатолій Погрібний вбачав у ній «водночас і найактивніший діяльно-творчий фермент, і феномен вельми корисного стриму», адже національна ідея «згуртовує, об'єднує, збирає до купи, зцементовує в одне ціле націю, націлює її на спільність прагнень, мети, дій. Тож коли нація просвітлена провідною національною ідеєю, вона, можна сказати, подєсятерює свої сили, рухається впевнено, максимально швидко, долаючи своїм натиском усілякі перешкоди». Перейнятність індивіда національною ідеєю зрідні перейнятості «вище духовним, божественним началом. А це вже і є феномен глибинно-внутрішнього стриму, що, приміром, уберігає націю від розгулу скорумпованості і мафійності, від крадіяства, від засилля злочинності, навіть від масово розгнузданого хуліганства» [10, 16]. Він мріяв, щоб кожен українець «сповнився волею бути національно самим собою», переконував, що «альтернативи будівництву національної держави з українськими пріоритетами у всіх без винятку сферах життєдіяльності просто не існує», що національна безликість –

шлях до остаточного краху. «Трубить Трубіж»... Змучено, вимогливо, не дозволяючи гаяти часу ані днини. Інакше – загроза катастрофи, можливі крах усіх наших національних сподівань,» – бив він у набат в останній своїй книжці, закликаючи «захотіти – і бути» Українцями [9, 356].

Традиційно в системі української освіти виховання мало більше значення, ніж «суто знансва освіта». Сьогодні воно «не позбавлене різновекторного характеру (від ультра націоналістичного, релігійного до квазірадянського й такого, що виховує ненависть до всього українського)». Пояснюється це тим, що виховання у системі освіти «будується не на цілісній і консолідованій державній гуманітарній політиці, яка не сформована, й концепції розвитку держави і суспільства, яка також не розроблена, а залежить від місцевої або відомчої влади, яка часто-густо на свій розсуд керує освітою, навчанням, вихованням» [1, 30].

Завдання сучасного українського виховання – виховати людину, здатну жити в демократичному суспільстві, сформувати у неї сучасну систему цінностей, яка дозволить їй максимально самореалізуватись та змінити гуманістичні засади суспільства. Варто зазначити, що розуміння і трактування навіть таких усталених і основоположних категорій, як добро і зло, відрізняється у кожного покоління. В. Кремень у своїх багаточисельних працях наголошує на низці цінностей, увага до яких, як доводить сьогодення, є недостатньою, у тому числі внаслідок неправильного розуміння їх значення сучасним суспільством. Це, зокрема, формування патріотизму і почуття національної єдності, які не тільки не заперечуються процесами глобалізації, а навпаки, значущість їх зростає, оскільки національне згуртування є позитивним чинником для успіху держави [7, 346].

В основі сучасної вітчизняної методології добору змісту виховання «лежить ідея гуманістичної парадигми виховання – ставлення до людини, як до найвищої цінності, переорієнтації на особистісну спрямованість, створення умов, які забезпечують її вільний саморозвиток, збереження своєї індивідуальності, входження в соціум та активну життєву позицію соціально-ціннісного спрямування» [14, 319], тому особливий уваги, на нашу думку, заслуговує позиція І. Беха, Б. Бітінаса, М. Боришевського, О. Вишневського, О. Кононко, С. Максимюк, В. Петровського, О. Сухомлинської, О. Савченко, К. Чорної та ін., які розглядають зміст виховання крізь призму інтеріоризованих цінностей і сформованих якостей зростаючої особистості, що виявляються у ставленні її до суспільства, держави, людей, культури, природи, праці, власного «Я».

Актуальними у сучасних умовах є такі ідеї культурно-освітніх діячів другої половини XIX – початку XX століття: пріоритет патріотичних цінностей у формуванні державотворчих устремлень молоді; любов до України як життєва домінанта; поглиблення знань з історії української державності й української культури; ознайомлення з патріотичною спрямованістю попередніх поколінь українців; утвердження принципу навчання рідною мовою; популяризація української національної ідеї, як важливого чинника об'єднання суспільства для розбудови вільної

незалежної держави; виховання усвідомлення своєї національної приналежності, готовності до трудового й героїчного подвигу в ім'я України; виховання духовності, моральності, інтелігентності, внутрішньої культури, прищеплення шанобливого ставлення до культурних надбань; визнання самоцінності особистості, переживання людиною позитивного ставлення до самої себе, формування активної життєвої позиції, підготовка до здорового способу життя; бережливе ставлення до продуктів людської праці, важливість практичної спрямованості усіх компонентів змісту національного виховання.

Нині в Україні найпоширенішими є науково-пошукові проекти: «Школа діалогу культур», «Вальдорфські школи України», «Школа життєтворчості», «Національна мережа шкіл сприяння здоров'ю», «Особистісно орієнтоване навчання та виховання», «Формування духовно-моральних цінностей особистості», «Росток», «Громадянська освіта та виховання», «Школа майбутнього», «Вибір успішної професії», «Школа життєвого успіху», «Гармонія інтелекту та здоров'я», «Обдарованість», «Превентивна освіта та виховання, соціальна адаптація» та інші.

Відкритою цілісною виховною системою, побудованою на вічних загальнолюдських цінностях, які є для школярів ціннісними орієнтирами у формуванні характеру, спонукають до високоморальних думок та вчинків є Сахнівська загальноосвітня школа Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської обл. Педагогічний колектив школи реалізує у своїй діяльності такі базові завдання: виховувати в кожній дитині кращі якості, які притаманні українському народу – моральність, силу волі, почуття обов'язку перед сім'єю, сусідами, односельцями, Батьківщиною, людську гідність, шляхетність (порядність), сприйняття красивого в природі, в суспільстві, в людині як основи людського буття; здатності до милосердя, саморозвитку й самовдосконалення.

Провідна ідея виховної системи «Авторська школа М. Гузика – школа духовності, інтелекту, здоров'я й радості» (м. Южне Одеської обл.) – утвердження системи духовних цінностей, серед яких найвищою є Людина; виховання духовно-розвиненої особистості, громадянина незалежної держави; розвиток естетичної культури, морального орієнтування та самооцінки, почуття власної гідності; виховання цінностей здорового способу життя; розвиток самостійного творчого мислення відповідно до життєвого вибору.

В основі виховної системи Українського колежу імені В. Сухомлинського (директор – член-кореспондент АПН України В. Хайруліна) – пріоритети загальнолюдських цінностей, вільний розвиток особистості, відродження і утвердження духовної культури, формування фізично здорового, духовно багатого покоління, яке шанує свою громадянську, національну і особисту гідність, виявляє працелюбність до самонавчання і самовдосконалення; формування основ здорового способу життя, екологічного і економічного світогляду, необхідних для успішної соціальної орієнтації молоді; гарантування для всіх школярів розвитку природних задатків, їх повноцінну реалізацію у різних видах творчої діяльності.

Новаторським підходом у виховній системі авторської школи М. Чумарної є формування цілісної особистості засобами розвитку духовної, родової, генної та архетипної пам'яті дітей. В основі діяльності педагогічного колективу школи – духовне виховання школярів. З перших днів перебування в школі у дітей пробуджують почуття великої відповідальності перед душами предків, перед Природою, і перед наступними поколіннями.

Місія «Школи діалогу культур» – сприяти переорієнтації від «людини освіченої» до «людини культури», виховання культурної, творчої розвиненої, гуманної і толерантної особистості, патріота своєї Вітчизни. Такій особистості притаманні високі моральні якості, здатність до самовизначення, самовираження і проектування успішної життєвої стратегії. Ідеалом і цінністю сучасної освіти «Школа діалогу культур» вважає людину мислячу, вільну, творчу, здатну до самостійної зміни себе.

«Школа життєтворчості особистості» (автор І. Єрмаков) – це навчальний заклад, який сприяє вихованню особистості, що здатна до самотворення, творчої побудови життя, конкурентоспроможна у суспільстві з ринковою економікою. Життєтворчість зосереджується на проблемі творення себе, побудові власного життя на основі духовності особистості, її духовного світу, світогляду, цілей, устремління, а у кінцевому підсумку – розуміння людиною життя [3, с. 15]. Мета «Школи життєтворчості особистості» – створення умов для виховання вільної, компетентної і творчої особистості, освіченої, морально і фізично здорової, естетично розвиненої, трудолюбивої особистості громадянина України – носія національних цінностей і загальнолюдських надбань, соціально зрілого, культурного, здатного до власної життєтворчості. У цій школі діяльність дитини постійно супроводжується ситуацією успіху, програма позанавчальної виховної роботи та саморозвитку вихованців передбачає допомогу у проектуванні ними власного життєвого шляху на основі доцільно обраного типу соціальної поведінки, ступеня активності та ціннісних орієнтацій, свідомо прийнятих норм людських взаємин [2, с. 55].

«Вальдорфська школа» передбачає фізичний, емоційний та духовний розвиток дитини, практичну спрямованість, соціальну взаємодію. Головна умова ефективності процесу виховання – знання людської природи і вікових етапів розвитку дитини, що сприяє вибору відповідних методів виховання. Основна орієнтація – соціальні цінності, тобто принципи взаємодопомоги, а не конкуренції, виховання соціальних якостей. В основі концепції «Вальдорфської школи» – вільне виховання і навчання, без примусу, насильства духовного і тілесного, свобода у виборі світогляду, конкретної «контркультури», що допомагає дітям вільно і з відповідальністю самовизначитись у реаліях світу. Основою «концептуального ядра» є орієнтація на антропософію, пріоритет виховання, акцент на духовному розвитку особистості.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Успішне розв'язання проблем національно-

го виховання залежить від знання педагогічної спадщини минулого, ґрунтовного дослідження її сучасними науковцями, широкого висвітлення й наслідування її провідних ідей, дотримання принципів єдності, спадкоємності та наступності у вихованні підростаючих поколінь.

Подальше дослідження національної філософсько-педагогічної спадщини сприятиме впровадженню національних цінностей у виховні системи шкільної та вищої освіти, трансформації системи виховання з урахуванням національної специфіки, виховних українських традицій.

Список літератури:

1. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл [та ін]; за заг. ред. акад. В. Г. Кременя; НАПН України. – К.: Інформ системи, 2010. – 342 с.
2. Волобуєва Т. Сучасні освітні моделі. Інноваційні освітні системи / Т. Волобуєва. – Донецьк: Каштан, 2007. – 96 с.
3. Єрмаков І. Виховання життєтворчості: моделі виховних систем / І. Єрмаков. – Х.: Видавнича група «Основа», 2006. – 224 с.
4. Єфремов С. О. Історія українського письменства / Сергій Єфремов. – К.: Феміна, 1995. – 688 с.
5. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015–2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua
6. Кремень В. Г. Василь Олександрович Сухомлинський і сучасна педагогічна наука / В. Кремень // В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів: монографія / упоряд. О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко; авт. кол. О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І. Д. Бех та ін. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. – С. 8–13.
7. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму як теоретична складова національної ідеї // Матеріали науково-практичної конференції «Духовність особистості і сучасні стратегії виховання», Київ, 5–7 лютого 2006 р. – К.: Всеукраїнський фонд «Добро», 2006. – С. 12–13.
8. Музыченко А.Ф. Воспитывающее влияние обучения // Тр. Киев. пед. съезда. 12–19 апр. 1916 г. – К., 1916. – С. 448.
9. Погрібний А. Г. Захочеш – і будеш: публіцистичні статті / А. Г. Погрібний. – К.: Просвіта, 2007. – 484 с.
10. Погрібний А. Г. Якби ми вчилися так, як треба...: розмови про наболіле / А. Г. Погрібний. – К.: Просвіта, 1999. – 287 с.
11. Сухомлинська О. В. Авторські педагогічні системи як складова оновлення національної школи / О. В. Сухомлинська // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2007. – № 36. – С. 24–27.
12. Сухомлинська О. В. Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної науки в Україні / О. В. Сухомлинська // Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. – К.: А.П.Н., 2003. – С. 16–25.
13. Сухомлинська О. Програми національного виховання в умовах освітніх модернізаційних змін / О. Сухомлинська // Шлях освіти. – 2010. – № 4. – С. 4–8.
14. Чорна К. І. Зміст виховання / К. І. Чорна // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – Юрінком Інтер, 2008. – С. 319–321.

Ткачук М.М.

Уманский государственный педагогический университет
имени Павла Тычины

ТВОРЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ЦЕННОСТНОГО ИЗМЕРЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МЫСЛИ УКРАИНЫ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX – НАЧАЛА XX ВЕКА В СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ СИСТЕМАХ

Аннотация

Автором выяснено, что сформированные в педагогической мысли Украины второй половины XIX – начала XX века концептуальные основы украинского национального воспитания нашли свое отражение и дальнейшее развитие в современных образовательно-воспитательных системах. Отмечено, что воспитательная система образовательного учреждения, как явление реальной действительности и педагогическое понятие, занимает ведущее место в отечественной педагогике. Подчеркнуто, что в основе современной отечественной методологии отбора содержания воспитания лежит идея гуманистической парадигмы воспитания – отношение к человеку как к высшей ценности. Содержание воспитания рассматривается сквозь призму интериоризированных ценностей и сложившихся качеств растущей личности, которые проявляются в отношении ее к обществу, государству, людям, культуре, природе, труду, собственному «Я». Рассмотрены современные воспитательные системы, основывающиеся на национальных и общечеловеческих ценностях.

Ключевые слова: ценностное измерение, ценности национального воспитания, содержание национального воспитания, украинская педагогическая мысль, образовательно-воспитательная система, философия человекоцентризма, идеалы национального воспитания, национальное возрождение.

Tkachuk M.M.

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

**CREATIVE DEVELOPMENT OF VALUABLE MEASURING
THE CONTENT OF NATIONAL EDUCATION IN THE PEDAGOGICAL
THOUGHT OF UKRAINE IN THE SECOND HALF OF XIX – EARLY XX CENTURY
IN THE MODERN EDUCATIONAL SYSTEMS**

Summary

The author establishes that conceptual foundations of Ukrainian national education inherent in the pedagogical thought of Ukraine in the second half of XIX – early XX century reflected and further developed in modern educational systems. It is noted that the educational system of educational institution as a phenomenon of reality and a pedagogical concept takes the leading place in the national pedagogy. It is emphasized that the basis of modern national methodology for the selection of the education content is the idea of humanistic paradigm of education – relationship to a man as the highest value. The content of education is seen through the prism of interiorized values and formed growing qualities of personality that are in the attitude to the society, the state, people, culture, nature, work, own «I». Considered modern educational systems built on national and universal values.

Keywords: valuable measurement, the values of national education, the content of national education, Ukrainian pedagogical thought, educative system, Humanocentrism philosophy, ideals of national education, national revival.